Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PAOLO MENGOZZI
15 päivänä joulukuuta 2011 [1]

Asia C-604/10

Football Dataco Ltd,
Football Association Premier League Ltd,
Football League Limited,
Scottish Premier League Ltd,
Scottish Football League ja
PA Sport UK Ltd
vastaan
Yahoo! UK Limited,
Stan James (Abingdon) Limited,
Stan James PLC ja
Enetpulse APS

(Court of Appealin (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) esittämä ennakkoratkaisupyyntö)

Direktiivi 96/9/EY — Tietokantojen oikeudellinen suoja — Jalkapallosarjojen ottelujärjestykset — Tekijänoikeus

1. Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuinta pyydetään täydentämään oikeuskäytäntöään, joka koskee mahdollisuutta saada suojaa jalkapallosarjojen ottelujärjestyksille tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9/EY perusteella (jäljempänä myös direktiivi). [2] Vuonna 2004 unionin tuomioistuin selvensi, etteivät tällaiset ottelujärjestykset periaatteessa voi nauttia suojaa direktiivissä säädetyn niin sanotun sui generis -oikeuden perusteella. Nyt on kehyksen täydentämiseksi selvitettävä, voidaanko tekijänoikeuteen perustuvaa suojaa soveltaa, ja jos voidaan, niin millä ehdoilla.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

2. Direktiivissä 96/9/EY säädetään, että tietokanta voi saada kahdenlaista suojaa. Ensimmäinen näistä on tekijänoikeudella taattu suoja, joka määritellään 3 artiklassa seuraavasti:

”1. Tämän direktiivin säännösten mukaisesti tietokannat, jotka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen, saavat sellaisenaan tekijänoikeussuojaa. Muita perusteita ei saa soveltaa määritettäessä, voidaanko ne suojata.

2. Tällä direktiivillä säädetty tietokantojen tekijänoikeudellinen suoja ei ulotu tietokantojen sisältöihin eikä rajoita mainittuihin sisältöihin kohdistuvia muita oikeuksia.”

1 — Alkuperäinen kieli: italia.

2 — 11.3.1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL L 77, s. 20).

3. Direktiivin 7 artiklassa puolestaan säädetään toisenlaisesta suojasta, niin sanotusta sui generis -oikeudesta, sellaisille tietokannoille, joiden luominen on edellyttänyt ”huomattavaa investointia”, seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan valmistajalle oikeus kieltää sellaisen tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia, koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

– –

4. Tämän artiklan 1 kohdassa säädettyä oikeutta sovelletaan riippumatta siitä, että tekijänoikeus tai muut oikeudet mahdollisesti suojaavat tietokantaa. Sen lisäksi mainittua oikeutta sovelletaan riippumatta siitä, että tekijänoikeus tai muut oikeudet mahdollisesti suojaavat tietokannan sisältöä. Tietokantojen suojaaminen tämän artiklan 1 kohdassa säädetyllä oikeudella ei rajoita niiden sisältöön kohdistuvia oikeuksia.”

4. Direktiivin 14 artikla koskee direktiivin ajallista soveltamista. Erityisesti sen 2 kohdassa ilmaistaan sääntö, jota on noudatettava sellaisen tietokannan osalta, joka on suojattu tekijänoikeuden perusteella ennen direktiivin voimaantuloa mutta joka ei täytä direktiivin mukaisia tekijänoikeudellisen suojan saamisen edellytyksiä:

”– – tämä direktiivi ei lyhennä jossakin jäsenvaltiossa tämän direktiivin julkaisupäivänä tekijänoikeuden perusteella suojatun tietokannan, joka ei täytä 3 artiklan 1 kohdan mukaisia tekijänoikeudellisen suojan saamisen edellytyksiä, jäljellä olevaa tekijänoikeudellista suoja-aikaa kyseisessä jäsenvaltiossa.”

II Tosiseikat, pääasian käsittely ja ennakkoratkaisukysymykset

5. Kantajina olevat yritykset Football Dataco Ltd ym. (jäljempänä Football Dataco ym.) järjestävät Englannin ja Skotlannin jalkapallosarjat. Tätä varten ne laativat ja julkaisevat luettelon kaikista otteluista, jotka näissä sarjoissa kunakin vuonna pelataan. Vastaajat, Yahoo! UK Limited ym. (jäljempänä Yahoo ym.), käyttävät kyseisiä ottelujärjestyksiä uutisointiin ja tiedottamiseen ja/tai järjestääkseen vedonlyöntitoimintaa.

6. Football Dataco ym. vaatii Yahoo ym:ita maksamaan käyttömaksua laatimiensa ottelujärjestysten käytöstä. Se vaatii direktiivin perusteella kyseisille ottelujärjestyksille suojaa sekä tekijänoikeuden että sui generis -oikeuden perusteella.

7. Kansalliset tuomioistuimet ovat sulkeneet pois sui generis -oikeuteen perustuvan suojan, koska yhteisöjen tuomioistuin on jo äskettäin ottanut erittäin selkeällä tavalla kantaa tähän kysymykseen neljässä suuren jaoston marraskuussa 2004 antamassa tuomiossa.[3] Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin, että mahdollista tekijänoikeuteen perustuvaa suojaa koskevaan problematiikkaan, jota vuonna 2004 ratkaistuissa asioissa ei nostettu esiin, ei ole vielä otettu kantaa; siksi se on lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Mitä tarkoitetaan tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetun direktiivin 96/9/EY 3 artiklan 1 kohdassa ilmaisulla ’tietokannat, jotka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen’, ja erityisesti

3 — Asia C-46/02, Fixtures Marketing, tuomio 9.11.2004 (Kok., s. I-10365); asia C-203/02, The British Horseracing Board ym., tuomio 9.11.2004 (Kok., s. I-10415); asia C-338/02, Fixtures Marketing, tuomio 9.11.2004 (Kok., s. I-10497) ja asia C-444/02, Fixtures Marketing, tuomio 9.11.2004 (Kok., s. I-10549).

a) pitäisikö tietojen luomisen edellyttämä henkinen ponnistus ja taito sulkea pois

b) sisältääkö ’valinta tai järjestäminen’ sen, että tehdään merkittävä lisäys suhteena aiemmin olemassa olleisiin tietoihin (kuten määrätään jalkapallo-ottelun päivämäärä)

c) edellyttääkö ’tekijän omaperäinen henkinen luomus’ tekijältä enemmän kuin merkittävää työtä ja taitoa, ja jos, niin mitä?

2) Suljetaanko direktiivillä pois muut kuin direktiivissä säädetyt kansalliset tekijänoikeuden kaltaiset oikeudet tietokantoihin?”

III Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

8. Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta täsmentämään, millä edellytyksillä tietokanta voi direktiivin 96/9/EY mukaisesti saada tekijänoikeuden suojaa. Jotta tähän voidaan vastata asianmukaisesti, on ensin tarpeen palauttaa mieleen unionin tuomioistuimen jalkapallon ottelujärjestyksiä koskeva oikeuskäytäntö ja selvittää sitten, millainen direktiiviin perustuvien kahden mahdollisen suojan – yhtäältä tekijänoikeuden ja toisaalta sui generis -oikeuden – välinen suhde on.

A *Asiaa koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö*

9. Tietokantojen suojaa koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä – etenkin edellä mainituissa marraskuussa 2004 annetuissa tuomioissa – on selvennetty kahta keskeistä seikkaa, jotka on otettava huomioon, kun tarkastellaan nyt käsiteltäviä ennakkoratkaisukysymyksiä.

10. Ensinnäkin jalkapallosarjan ottelujärjestystä, vaikka se onkin vain yksinkertainen luettelo otteluista, on pidettävä direktiivissä tarkoitettuna tietokantana.[4] Tätä seikkaa ovat pitäneet selvänä sekä ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin että kaikki huomautuksia esittäneet tahot, eikä sitä siis ole syytä tarkastella lähemmin.

11. Toiseksi jalkapallon ottelujärjestys ei täytä edellytyksiä, jotka direktiivin 7 artiklan mukaan ovat välttämättömiä, jotta tietokanta voi saada suojaa sui generis -oikeuden perusteella. Tämä johtuu siitä, ettei ottelujärjestyksen laatiminen, toisin sanoen useiden olemassa olevien aineistojen (kutakin ottelua koskevien tietojen) syöttäminen jäsenneltyyn luetteloon, edellytä sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen liittyvää huomattavaa investointia.[5] Kuten jo totesin, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pitää tätäkin seikkaa itsestään selvänä (vaikka eräät asianosaiset olisivat pääasian oikeudenkäynnissä halunneet, että unionin tuomioistuimelle olisi esitetty myös eräitä sui generis -oikeutta koskevia kysymyksiä), joten sen kysymykset rajoittuvat koskemaan pelkästään tekijänoikeuteen perustuvaa suojaa.

B *Tekijänoikeuteen perustuvan suojan ja sui generis -oikeuteen perustuvan suojan välinen suhde*

12. Toinen seikka, joka on välttämättä selvitettävä ennen kuin ryhdytään tarkastelemaan ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä, koskee direktiivissä säädettyjen kahden suojan lajin välistä suhdetta. Kun sovellettavia sääntöjä luetaan, voitaisiin nimittäin kysyä, eikö tekijänoikeuteen perustuvan suojan ja sui generis -suojan välillä ole *hierarkkinen suhde*. Tällaisessa tulkinnassa, jolla on vaikutusvaltaisia

4 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia C-444/02, Fixtures Marketing, tuomion 23–36 kohta.

5 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia C-46/02, Fixtures Marketing, tuomion 44–47 kohta.

puolestapuhujia[6] ja johon viitattiin epäsuorasti myös joissakin istunnossa esitetyissä huomautuksissa, sui generis -suojan katsotaan olevan alempitasoinen suoja, joka voidaan myöntää silloin, kun tietokanta ei ole riittävän omaperäinen saadakseen tekijänoikeudellista suojaa. Tällöin se, että yhteisöjen tuomioistuin marraskuussa 2004 antamissaan tuomioissa epäsi jalkapallosarjoilta (ns. ”alempitasoisen”) sui generis -suojan, merkitsisi myös (ns. ”ylempitasoisen”) tekijänoikeuteen perustuvan suojan automaattista epäämistä.

13. Direktiivin huolellinen tarkastelu osoittaa kuitenkin, ettei tällainen tulkinta ole oikea ja että näitä kahta suojan lajia on pidettävä toisiinsa nähden täysin itsenäisinä, minkä itse asiassa myös kaikki käsiteltävässä asiassa huomautuksia esittäneet tahot näyttävät hyväksyneen, komissio mukaan luettuna.

14. On nimittäin huomattava, että direktiivissä näiden kahden suojan kohteet eroavat toisistaan. Yhtäältä tekijänoikeuteen perustuva suoja keskittyy lähinnä tietokannan *rakenteeseen*, toisin sanoen tapaan, jolla sen laatija on konkreettisesti luonut sen valitsemalla siihen sisällytettävät aineistot ja niiden esittämistavan. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa sitä paitsi todetaan selvästi, että kyseisen artiklan mukainen tekijänoikeus ”ei ulotu tietokantojen sisältöihin”, jotka voivat saada tekijänoikeudellista suojaa itsenäisesti, mutta eivät sillä perusteella, että ne on sisällytetty suojattuun tietokantaan. Johdanto-osan 15 perustelukappaleessa todetaan, että tekijänoikeudellinen suoja ”koskee tietokannan rakennetta”. Sen sijaan sui generis -oikeuteen perustuva suoja tarkoittaa yksinkertaisesti oikeutta kieltää *tietokantaan sisältyvien tietojen* kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö. Tätä oikeutta ei anneta tietokannan omaperäisyyden suojaamiseksi sellaisenaan vaan sen sisältämien tietojen keräämisen, varmistamisen ja/tai esittämisen vaatimien ponnistusten korvaamiseksi.[7]

15. Toisin sanoen tietokanta voi saada tapauskohtaisesti joko ainoastaan tekijänoikeudellista suojaa, ainoastaan sui generis -oikeuteen perustuvaa suojaa, molempia tai ei kumpaakaan.

C *Direktiivin mukainen tietokannan käsite*

16. Se, että – kuten edellä juuri todettiin – tietokannalle mahdolliset kaksi suojan lajia ovat täysin riippumattomia toisistaan, ei kuitenkaan merkitse, että tietokannan käsite, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin sen määritteli marraskuussa 2004 antamissaan tuomioissa, olisi näiden kahden oikeuden lajin osalta erilainen. Päinvastoin olen vakuuttunut, että käsitteen on välttämättä oltava sama. Olisi järjetöntä, että direktiivin avainkäsitteen, joka määritellään sen 1 artiklassa, soveltamisala voisi olla erilainen (ilman että siihen viitataan direktiivin tekstissä), kun tulkitaan direktiivin kahta eri artiklaa, jotka sitä paitsi säilyttävät koko arvonsa, kun niitä tulkitaan yhtenäisen tietokannan käsitteen mukaisesti. Tekijänoikeus voi suojata tietokannan rakennetta, kun taas sui generis -oikeus suojaa sen sisältöä: tämä ei kuitenkaan edellytä, että olisi olemassa kaksi erilaista tietokannan käsitettä.

17. Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin selvensi, että direktiivin tarjoaman suojan alaan *ei kuulu tietojen luomisen vaihe, vaan ainoastaan niiden keräämisen, varmistamisen ja esittämisen vaihe*.[8] Toisin sanoen tulkitsijan on yksilöitävä ”tietokanta” erottamalla selvästi toisistaan tietojen luomisen ajankohta, joka ei ole direktiivin kannalta merkityksellinen, ja ajankohta, jolloin kyseiset tiedot kerätään tai käsitellään; jälkimmäisellä ajankohdalla on merkitystä ratkaistaessa, ansaitseeko tietokanta suojaa vai ei.

6 — Ks. tästä erityisesti sisämarkkinoiden pääosaston 12.12.2005 julkaisema työasiakirja ”First evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases”, joka on saatavilla komission verkkosivuilla.

7 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia C-46/02, Fixtures Marketing, tuomion 39 kohta. Sivumennen voidaan huomauttaa, että direktiivin 7 artiklan italiankielisessä versiossa näytetään edellytettävän, että huomattava investointi koskee tietojen keräämistä, varmistamista *ja* esittämistä. Muissa kieliversioissa sen sijaan on käytetty *tai*-konjunktiota, ja unionin tuomioistuimen esittämä tulkinta on niiden kanssa yhdenmukainen: huomattava investointi voi ansaita suojan, vaikka se liittyisi ainoastaan tietojen keräämiseen, ainoastaan niiden varmistamiseen tai ainoastaan niiden esittämiseen.

8 — Edellä alaviitteessä 3 mainitut asia C-444/02, Fixtures Marketing, tuomion 39 ja 40 kohta sekä asia C-338/02, Fixtures Marketing, tuomion 25 kohta.

18. Yhteisöjen tuomioistuin teki tämän eron tietojen luomisen ja niiden sisällyttämisen välille puntaroidessaan sui generis -oikeuteen perustuvaa suojaa. Nähdäkseni kysymys on kuitenkin huomioista, jotka koskevat yleisemmin koko direktiivissä tarkoitetun tietokannan käsitettä. Mainitulla tarkennuksella on lisäksi selvennetty lopullisesti, että direktiivillä suojataan *tietokantojen luominen* – sekä niiden rakenteen että tietokokoelman näkökulmasta – *mutta että se ei koske itse tietojen suojaamista*. Direktiivin tavoitteena on sitä paitsi edistää tietojen keruu- ja hakujärjestelmien luomista,[9] ei tietojen luomista. Tietokannan käsitettä käsitellessään unionin tuomioistuin on lisäksi toistuvasti korostanut tietokantaan sisällytettyjen tietojen itsenäisen informaatioarvon merkitystä.[10]

19. Se, ettei direktiivissä oteta lainkaan huomioon tietojen luomista, on sitä paitsi täysin johdonmukaista tekijänoikeudenkin kannalta, koska – kuten direktiivissä korostetaan – tiedot *voivat joka tapauksessa sellaisinaan saada tekijänoikeudellista suojaa*, jos edellytykset tälle täyttyvät, riippumatta siitä, liittyykö kyseiseen tietokantaan tekijänoikeutta.

20. Minun on lisäksi huomautettava, että nyt käsiteltävässä asiassa koko ajatus tekijänoikeudellisen suojan käyttämisestä jalkapallosarjan ottelujärjestysten suojaamiseen vaikuttaa vähintäänkin erikoiselta. Kuten nimittäin jo edellä totesin, tietokannoissa tekijänoikeus suojaa lähinnä ”ulkoista” osaa eli niiden rakennetta. Vaikuttaa siltä, että Yahoo ym. käyttävät jalkapallosarjat järjestävien yritysten laatimia *tietoja*, ei siis mahdollisia tapoja, joilla kyseiset yritykset julkaisevat nämä tiedot. Onkin aivan järkevää, että ennen kuin yhteisöjen tuomioistuimen vuonna 2004 antamat tuomiot estivät kyseisen suojan lajin soveltamisen, ainoa järjestäjäyritysten huomioon ottama suojan laji oli sui generis -oikeuteen perustuva suoja, joka – kuten edellä todettiin – suojaa enemmän tietokannan sisältöä (tai paremminkin sen keräämisen ja esittämisen edellyttämää vaivaa) kuin sen rakennetta. Tekijänoikeuteen vetoaminen vaikuttaa tässä hätäratkaisulta, joka johtuu siitä, että unionin tuomioistuin on sulkenut pois sui generis -suojan. Sitä paitsi ei ole edes varmaa, että jalkapallosarjojen ottelujärjestysten mahdollinen tekijänoikeuteen perustuvan suojan olemassaolo olisi esteenä Yahoon ym:iden harjoittamalle toiminnalle, joka oikeudenkäyntiasiakirjojen perusteella näyttää rajoittuvan raakatietojen (otteluiden päivämäärät, kellonajat ja joukkueet) eikä tietokannan rakenteen käyttöön.

21. Edellä todetun jälkeen voidaan siirtyä tarkastelemaan kansallisen tuomioistuimen esittämiä kolmea alakysymystä. Kuten jäljempänä nähdään, niiden ratkaisun perusteella voidaan antaa kattava vastaus ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen.

D *Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen a kohta*

22. Ensimmäisellä kolmesta alakysymyksestä kansallinen tuomioistuin kysyy unionin tuomioistuimelta, onko tietokantaan sisällytettävien tietojen luomiseksi harjoitettu toiminta otettava huomioon arvioitaessa, ansaitseeko kyseinen tietokanta tekijänoikeuteen perustuvaa suojaa.

23. Vastaus tähän kysymykseen voidaan johtaa suoraan siitä edellä toteamastani seikasta, että direktiivissä olevan tietokannan käsitteen on oltava yhtenäinen. Tietojen *luomisen* edellyttämää vaivaa ei voida ottaa huomioon arvioitaessa oikeutta tekijänoikeuteen perustuvaan suojaan, samoin kuin sitä ei unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti voida ottaa huomioon myöskään arvioitaessa oikeutta sui generis -oikeuteen perustuvaan suojaan. Tietojen luominen on toimintaa, joka jää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

9 — Edellä alaviitteessä 3 mainittu asia C-444/02, Fixtures Marketing, tuomion 28 kohta.

10 — Idem, tuomion 29 ja 33–35 kohta.

24. Lisäksi on todettava, että jos (kuten unionin tuomioistuin on vahvistanut) tietojen luomiseksi harjoitettua toimintaa ei voida ottaa huomioon sui generis -oikeuteen perustuvassa suojassa, joka on tietoihin ja niiden hankkimiseen läheisemmin liittyvä suojan laji, sitä suuremmalla syyllä kyseinen toiminta on sivuutettava, kun kyse on tekijänoikeuteen perustuvasta suojasta, jossa yhteys tietojen keräämiseen on heikompi ja joka keskittyy ennemminkin niiden esittämiseen.

E *Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen b kohta*

25. Toisella alakysymyksellä kansallinen tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta selventämään, sisältääkö tietokannan sisällön ”valinta tai järjestäminen”, joita tarkastelemalla voidaan selvittää, ovatko tekijänoikeudellisen suojan edellytykset olemassa, sen, että suhteessa olemassa olleisiin tietoihin tehdään merkittävä lisäys.

26. Kysymys koskee lähinnä sitä, onko direktiivin 3 artiklaan perustuvan suojan takaamiseen riittävänä ”valintana tai järjestämisenä” pidettävä esimerkiksi sitä, että tietokantaan sisällytettyyn aineistoon liitetään muita erityisiä ominaisuuksia. Esimerkkinä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee tietyn kahden jalkapallojoukkueen välisen ottelun päivämäärän määrittämisen.

27. Mielestäni edellä esitetty alakysymys perustuu virheelliseen olettamukseen. Kaikkia tietyn ottelusarjan kutakin ottelua koskevia tietoja on nimittäin *pidettävä määriteltyinä ennen kuin ne sisällytetään tietokantaan*. Kuten unionin tuomioistuin on jo vahvistanut, jalkapallosarjan ottelujärjestyksen tapauksessa tietokantaan sisällytetyt perustiedot eivät koske kaikkia mahdollisia joukkueita ja päivämääriä, *vaan jokaisen yksittäisen pelattavan ottelun erityispiirteitä* (päivämäärä, joukkueet, paikka jne.).[11] Toisin sanoen kaikkien kunkin ottelun ominaisuuksien määrittely tapahtuu tietojen luomisvaiheessa – joka, kuten edellä todettiin, jää direktiivin perusteella suojan ulkopuolelle – eikä sitä voida pitää tuloksena tai seurauksena, joka johtuisi tietojen järjestämisestä tietokantaan.

28. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin sen sijaan näyttää olettavan, että tietokantaan sisällytetään käytännössä joitakin yksinkertaisia luetteloita, kuten kaikki jalkapallosarjan joukkueet ja kaikki mahdolliset otteluiden päivämäärät ja kellonajat. Tästä näkökulmasta kunkin ottelun erityispiirteiden (koti- ja vierasjoukkue, päivämäärä ja kellonaika) määritteleminen tapahtuisi *sen jälkeen*, kun perustiedot on viety tietokantaan. Tällöin määritteleminen olisi tietokannan *tuote*.

29. Pidän tätä tulkintaa virheellisenä. Tietokantaan ei sisällytetä yleisiä luetteloita joukkueista ja mahdollisista päivämääristä ja kellonajoista. Tietokantaan sisällytetään sen sijaan kaikkien yksittäisten pelattavien otteluiden tiedot, *joiden jokaisen ominaisuudet ovat jo täydelliset*: päivämäärä, kellonaika, joukkueet. Siirtyminen yleisistä luetteloista (esim. joukkueet A, B, C, D jne., päivämäärät x, y, z jne.) yksittäisten otteluiden määrittelemiseen (esim. joukkue A vastaan joukkue B päivänä x) *tapahtuu tietojen luomisvaiheessa*, joka on tietokantaan sisällyttämistä edeltävä vaihe.

30. Merkityksettömiä ovat näin ollen ne pääasian kantajien esittämät erittäin yksityiskohtaiset huomiot, joilla ne pyrkivät osoittamaan, ettei kunkin yksittäisen ottelun ominaisuuksien määritteleminen ole puhtaasti automaattista vaan vaatii huomattavaa taitoa ja pätevyyttä. Kyseinen toiminta on nimittäin puhtaasti valmistelevaa ja erillistä tietokannan luomiseen verrattuna.

11 — Edellä alaviitteessä 3 mainitut asia C-46/02, Fixtures Marketing, tuomion 41 ja 42 kohta, asia C-338/02, Fixtures Marketing, tuomion 31 kohta ja asia C-444/02, Fixtures Marketing, tuomion 47 kohta.

31. Edellä esitetyn tulkinnan vahvistaa myös unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, erityisesti linjaukset, joissa on korostettu sitä, että tietokannan yksittäisillä osilla on oltava itsenäinen informaatioarvo. [12] Aidosti ”informatiivisina” ei mielestäni voida pitää yleisiä luetteloita joukkueista, päivämääristä ja kellonajoista. Ainoastaan kunkin yksittäisen ottelun ominaisuuksien kokonaisuudella voi olla tällainen arvo.

32. Tämän todettuani katson, että tähän alakysymykseen, jos se esitetään abstraktisti ja erillään nyt käsiteltävän asian olosuhteista, olisi vastattava myöntävästi. Toisin sanoen merkittävän lisäyksen tekeminen suhteessa olemassa olleisiin tietoihin – sisällyttämällä nämä tiedot tietokantaan – saattaa olla sellaista ”aineiston järjestämistä”, jolle voidaan myöntää suojaa tekijänoikeuden perusteella. Nähdäkseni on selvää, että direktiivin hengessä se, että tietojen tietokantaan sisällyttämisen johdosta kyseiset tiedot saavat lisäarvoa tai -merkitystä, voi olla kokonaisarvion kannalta merkityksellistä arvioitaessa sitä, olisiko tietokannalle itselleen myönnettävä tekijänoikeudellista suojaa. Juuri tämä on sitä paitsi direktiivin tarkoitus: sillä pyritään suojaamaan sitä, mitä tietokanta jollakin tavalla ”lisää” siihen sisällytettyihin perustietoihin. Kun kyseessä kuitenkin ovat jalkapallon ottelusarjan otteluiden ominaispiirteet, ne *kaikki* kuuluvat perustietoihin eivätkä siis ole tuote, joka syntyy, kun perustiedot sisällytetään tietokantaan.

F *Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen c kohta*

33. Kolmannessa alakysymyksessä kansallinen tuomioistuin kysyy unionin tuomioistuimelta tietokannan tekijän ”henkisen luomuksen” käsitteestä. Tämä liittyy tietenkin siihen, että direktiivin 3 artiklassa tekijänoikeudellisen suojan edellytykseksi asetetaan juuri se, että tietokanta muodostaa aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella tekijän omaperäisen henkisen luomuksen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, edellyttääkö henkinen luomus enemmän kuin merkittävää työtä ja taitoa (”significant labour and skill”).

34. Kolmaskin alakysymys, samoin kuin edellinen, perustuu todennäköisesti siihen mielestäni virheelliseen olettamaan, jonka mukaan järjestäjäyritysten jalkapallosarjan otteluiden joukkueiden, päivämäärien ja kellonaikojen määrittämiseksi tekemät ponnistukset – jotka epäilemättä vaativat tietyn määrän työtä ja organisointikokemusta – liittyvät tietokannan toteuttamiseen. Kuten edellä totesin, todellisuudessa nämä ponnistukset kohdistuvat sen sijaan edelliseen vaiheeseen eli tietojen luomisvaiheeseen, jota ei voida ottaa huomioon arvioitaessa tietokannan oikeutta suojaan.

35. Vaikka tämä toteamus sivuutettaisiin ja kansallisen tuomioistuimen kysymystä tarkasteltaisiin abstraktisti, vastaus on nähdäkseni joka tapauksessa seuraava: tekijänoikeudellisen suojan edellytyksenä on, että tietokantaan liittyy ”luova” tekijä, eikä tässä yhteydessä riitä, että tietokannan luominen on vaatinut työtä ja taitoa.

36. On yleisesti tiedossa, että tekijänoikeudellisen suojan myöntämiseksi yleensä edellytettävä omaperäisyyden taso vaihtelee unionin sisällä. [13] Erityisesti joissakin unionin jäsenvaltioissa, joiden oikeusjärjestys perustuu common law -oikeuteen, ratkaisevana kriteerinä on perinteisesti ollut ”työ, taito tai vaiva” (labour, skills or effort). Tästä syystä esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa tietokannat saivat ennen direktiivin voimaantuloa yleensä tekijänoikeudellista suojaa. Tietokanta kuului tekijänoikeuden suojan piiriin, jos sen luoja oli tietokannan tekemiseksi joutunut näkemään tiettyä vaivaa tai käyttämään tiettyä taitoa. Sen sijaan mannereurooppalaisen oikeusperinteen maissa tekijänoikeuteen perustuvan suojan myöntäminen yleensä edellyttää, että teoksessa on jotakin luovaa tai että se jollakin tavalla ilmaisee tekijänsä persoonallisuutta, vaikka kaikki teoksen laatua tai ”taiteellisuutta” koskeva arviointi suljetaankin aina pois.

12 — Ks. edellä alaviite 10.

13 — Omaperäisyyden vaatimusta koskevat kansalliset eroavaisuudet mainittiin jo komission 13.5.1992 antamassa alkuperäisessä direktiiviehdotuksessa (KOM(92) 24 lopullinen) syinä, joiden vuoksi tietokantojen suojan yhdenmukaistaminen oli tarpeen (vrt. 2.2.5 kohta).

37. Tässä tapauksessa on ilmeistä, että direktiiviin omaksuttiin tekijänoikeuteen perustuvan suojan osalta omaperäisyyden käsite, joka ylittää tietojen keräämisen ja niiden tietokantaan sisällyttämisen edellyttämän pelkästään ”mekaanisen” ponnistuksen. Jotta tietokanta saa tekijänoikeudellista suojaa, sen täytyy – kuten direktiivin 3 artiklassa nimenomaisesti todetaan – olla tekijänsä ”henkinen luomus”. Tämä ilmaus ei jätä sijaa epäilyille, ja siinä toistuu mannereurooppalaiselle tekijänoikeusperinteelle tyypillinen sanamuoto.

38. On selvää, ettei ole mahdollista määritellä tyhjentävästi ja yleisesti, milloin kyseessä on ”henkinen luomus”. Kyse on arvioinnista, jota nyt käsiteltävässä tapauksessa ei ole tarpeen tehdä, kuten edellä totesin. Jos sellainen tarve olisi, kansallisen tuomioistuimen on joka tapauksessa arvioitava tätä kunkin konkreettisen yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella.

39. Unionin tuomioistuin on antanut tästä joitakin ohjeita. Se on erityisesti korostanut, että tekijänoikeudellinen suoja, joka direktiivin 3 artiklassa myönnetään tietokannoille, samoin kuin suoja, joka direktiivin 91/250[14] 1 artiklan 3 kohdassa myönnetään tietokoneohjelmille ja direktiivin 2006/116[15] 6 artiklassa valokuville, edellyttää sitä, että ”[teokset] ovat omaperäisiä siinä merkityksessä, että ne ovat tekijänsä henkisiä luomuksia”.[16]

40. Tästä unionin tuomioistuin on myös todennut, että tekijän henkisestä luomuksesta on kyse silloin, kun teos ilmentää tekijänsä persoonallisuutta: näin on silloin, kun tekijä on voinut tehdä vapaita ja luovia ratkaisuja.[17] Se on myös täsmentänyt, että omaperäisyysedellytys ei yleensä täyty silloin, kun teoksen ominaisuudet ratkaisee teoksen tekninen tehtävä.[18]

41. Direktiivillä lainsäätäjä on pyrkinyt toteuttamaan eräänlaisen kompromissin ja yhteensovittamisen unionin eri jäsenvaltioissa direktiivin antamisen aikaan olemassa olleiden suuntauksien välillä. Tekijänoikeudelliselle suojalle valittiin ”ankarampi” mannereurooppalaisen oikeusperinteen maiden malli, kun taas sui generis -suojassa käytettiin vertailukriteeriä, joka on käytännössä lähempänä common law -perinnettä.[19]

42. Kuten nähdään, kyse on melko yleisistä ohjeista, joita sitä paitsi ei edes ole tässä tarpeen lähemmin tarkastella, koska – kuten edellä jo totesin – jalkapallon ottelujärjestyksen tapauksessa tietokannassa yhdistyvät itsenäiset ja jo valmiit tiedonkappaleet, *jotka eivät saa mitään lisämerkitystä siitä, että ne sisällytetään tietokantaan*.

43. Se, että tietokantojen tekijänoikeudellisen suojan omaperäisyysedellytys on melko tiukka, ei tietenkään merkitse sitä, että ”mekaaniset” ponnistukset tietojen keräämiseksi olisivat direktiivin näkökulmasta merkityksettömiä. Päinvastoin sen sui generis -suojaa koskevan 7 artiklan keskeinen tavoite on nimenomaan näiden toimien suojaaminen. Se, että unionin tuomioistuin on sulkenut pois kyseisen säännöksen soveltamisen jalkapallon ottelujärjestyksiin, ei vähennä sen yleisempää merkitystä.

44. Lisäksi on niin, että myös jalkapallon ottelujärjestys voi lähtökohtaisesti tietyin edellytyksin saada tekijänoikeudellista suojaa, jos tekijä käytännön toteutuksen yhteydessä liittää siihen riittävän omaperäisiä tekijöitä. Esimerkiksi ottelujärjestys, jossa ottelut esitetään erityisellä tavalla käyttämällä värejä ja muita graafisia elementtejä, voisi epäilemättä saada tekijänoikeudellista suojaa direktiivin perusteella. Tämä suoja kattaisi kuitenkin ainoastaan esittämisen *tavat*, ei siihen sisältyviä tietoja. Nyt

14 — Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annettu neuvoston direktiivi 91/250/ETY (EYVL L 122, s. 42).

15 — Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/116/EY (kodifioitu toisinto) (EUVL L 372, s. 12).

16 — Asia C-5/08, Infopaq International, tuomio 16.7.2009 (Kok., s. I-6569, 35 kohta). Lisäksi on huomattava, että kolmessa edellä mainitussa direktiivissä käytetään käsitteistöä, joka on joissakin kielissä sama mutta vaihtelee hieman toisissa (kuten esim. italiassa): on kuitenkin selvää, että lainsäätäjän tarkoituksena on ollut viitata samaan käsitteeseen.

17 — Asia C-145/10, Painer, tuomio 1.12.2011 (Kok., s. I-12533, 88 ja 89 kohta).

18 — Asia C-393/09, Bezpečnostní softwarová asociace, tuomio 22.12.2010 (Kok., s. I-13971, 49 kohta).

19 — Ks. tästä myös edellä alaviitteessä 6 mainittu komission työasiakirja, 1.1 kohta.

käsiteltävässä tapauksessa ei vaikuta siltä, että jalkapallosarjojen järjestäjäyritysten laatimassa ottelujärjestyksessä olisi mitään omaperäistä tietojen esitystapaa; tämän selvittäminen on kuitenkin kansallisen tuomioistuimen tehtävä, ja sen on tässä otettava huomioon myös edellä esitetyt unionin tuomioistuimen ohjeet.

G *Ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä koskeva päätelmä*

45. Kolmen alakysymyksen tarkastelu on auttanut selvittämään eräitä keskeisiä tietokantojen direktiiviin perustuvaa tekijänoikeudellista suojaa koskevia näkökohtia. Erityisesti on todettu, ettei tietojen luomiseksi nähtyä vaivaa voida ottaa huomioon, kun arvioidaan itse tietokannan oikeutta suojaan (ensimmäinen alakysymys). Toiseksi on todettu, että vaikka se, että olemassa oleviin tietoihin lisätään uusia seikkoja sillä, että kyseiset seikat sisällytetään tietokantaan, voi olla merkityksellistä arvioitaessa oikeutta suojaan, olemassa olevat tiedot eivät ”saa lisäarvoa” silloin kuin on kyse joukosta tietokantaan sisällytettäviä jalkapallo-otteluita (toinen alakysymys). Lopuksi todettiin, ettei pelkkä vaivannäkö tai taito riitä siihen, että tietokantaa olisi pidettävä tekijänoikeudellisesti suojattuna henkisenä luomuksena (kolmas alakysymys). Näiden toteamusten perusteella voidaan nyt vastata ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen.

46. Ehdotan siis unionin tuomioistuimelle, että ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan siten, että tietokanta voi saada direktiivin 96/9/EY mukaista tekijänoikeudellista suojaa ainoastaan, jos se on tekijänsä omaperäinen henkinen luomus. Tässä tarkoituksessa ei voida ottaa huomioon tietojen luomiseen liittyviä toimia. Jalkapallosarjan ottelujärjestyksen osalta kaikkien kutakin yksittäistä ottelua koskevien tekijöiden määrittäminen on tietojen luomista.

IV Toinen ennakkoratkaisukysymys

47. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellä kansallinen tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta ilmoittamaan, onko direktiivissä säädetty tekijänoikeuteen perustuva suoja ainoa mahdollinen tämän tyyppinen suoja tietokannoille vai onko sitä vastoin niin, että kansallisessa oikeudessa voidaan myöntää sama suoja myös tietokannoille, jotka eivät direktiivin mukaan täytä vaadittavia edellytyksiä.

48. Kansallinen tuomioistuin itse toteaa välipäätöksessään selvästi, että sillä on tähän kysymykseen annettavan vastauksen osalta ainoastaan hyvin vähäisiä epäilyjä, ja kysymys voidaankin ratkaista nopeasti. On nimittäin selvää, että direktiivillä on yhdenmukaistettu tyhjentävästi tietokantojen suojaaminen tekijänoikeudella siten, ettei kansallisella tasolla ole mahdollista myöntää muita oikeuksia.

49. Jo direktiivin johdanto-osan perustelukappaleiden lukeminen osoittaa yksiselitteisesti, että tämä on ollut lainsäätäjän tahto. Esimerkiksi johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”olemassa olevat erot, joilla on yhteismarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa vääristävä vaikutus, on poistettava ja uusien erojen syntyminen estettävä, kun taas eroja, jotka eivät merkittävästi haittaa yhteismarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa tai tietopalvelumarkkinoiden kehittämistä yhteisössä, ei tarvitse poistaa tai estää syntymästä.”

50. Johdanto-osan 12 perustelukappale on samansuuntainen:

”tietojen käsittelyn ja muistissa säilyttämisen uusiin järjestelmiin ei investoida yhteisössä toivotulla tavalla niin kauan kuin siltä puuttuu vakaa ja yhdenmukainen oikeudellinen järjestelmä tietokantojen valmistajien oikeuksien suojaamiseksi.”

51. Asia on mielestäni kuitenkin lopullisesti ratkaistu direktiivin 14 artiklalla. Kyseisessä säännöksessä säädetään erityisestä siirtymäjärjestelmästä, joka koskee tietokantoja, jotka aiemmin saivat kansallisten sääntöjen perusteella tekijänoikeudellista suojaa mutta jotka eivät täytä direktiivissä asetettuja tekijänoikeudellisen suojan saamisen edellytyksiä. Tällaiset tietokannat säilyttävät direktiiviä edeltäneen kansallisen järjestelmän perusteella myönnetyn suojan jäljellä olevan suoja-ajan loppuun asti. On selvää, että säännös olisi järjetön, jos direktiivin voimaantulon jälkeen kansallisessa oikeudessa voitaisiin ilman aikarajoituksia edelleen antaa suojaa tietokannalle, joka ei täytä direktiivissä asetettuja suojan edellytyksiä. Jos nimittäin näin olisi, ”kansallista” tekijänoikeutta voitaisiin edelleen soveltaa itsenäisesti eikä olisi tarvetta säätää siirtymäsäännöstä tietokannoille, jotka eivät direktiivin perusteella ole riittävän omaperäisiä saadakseen tällaista suojaa.

52. Toinen ennakkoratkaisukysymys on näin ollen ratkaistava siten, että direktiivi estää sen, että kansallisessa oikeudessa annetaan tekijänoikeudellista suojaa tietokannalle, joka ei täytä direktiivin 3 artiklassa säädettyjä edellytyksiä.

V Ratkaisuehdotus

53. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Court of Appealin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Tietokanta voi saada tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11.3.1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY 3 artiklassa tarkoitettua tekijänoikeudellista suojaa ainoastaan, jos se on tekijänsä omaperäinen henkinen luomus. Tässä tarkoituksessa ei voida ottaa huomioon tietojen luomiseen liittyviä toimia. Jalkapallosarjan ottelujärjestyksen osalta kaikkien kutakin yksittäistä ottelua koskevien tekijöiden määritteleminen on tietojen luomista.

2) Edellä mainittu direktiivi estää sen, että kansallisessa oikeudessa annetaan tekijänoikeudellista suojaa tietokannalle, joka ei täytä direktiivin 3 artiklassa säädettyjä edellytyksiä.